

Dr. Hoffmann Imre tú. vezérőrnagy

A KATASZTRÓFAVÉDELMI KÉPZÉS JELENLEGI HELYZETE ÉS STRATÉGIAI ELKÉPZELÉSEI A KÖVETELMÉNYTÁMASZTÓ OLDALÁRÓL

Tisztelt Konferencia, Hölgyeim és Uraim!

Az Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság 2007. decembere óta foglalkozik átfogóan és a továbblépés lehetőségeire figyelemmel a főiskolai (BA), és egyetemi (MA) szintű tűzvédelmi (tűzoltó), illetőleg katasztrófa- és polgári védelmi felsőfokú képzések aktuális, és jövőbeni helyzetével. A téma napirendre tűzésének szükségességét akkor a szakma által elfogadható képesítéseket meghatározó jogszabály előkészítése jelentette.

Az alábbi kérdésekből kellett kiindulnunk:

- több felsőoktatási intézményben folyik ilyen jellegű képzés, amelyek értékelését összességében nem lehet megalapozottan elvégezni, mert az eredményességet jelző bevalás még nem vizsgálható. Vagy nincs még végzett hallgató (ZMNE), illetve viszonylag rövid ideje dolgoznak végzett hallgatók (RTF), esetleg nem a testületknél dolgozik a végzetek döntő többsége (YMMF),
- a felsőoktatási intézmények autonómiája miatt – különösen a szakirányok tekintetében – a felsőfokú alapképzések szervezésére a szakma nem rendelkezik elegendő ösztönző, vagy korlátozó befolyással;
- a felsőoktatási intézmények képzési szerkezetét a kereslet-kínálat viszonya határozza meg;
- a felsőoktatási intézmények népszerűsége alapvetően a felvételi lehetőségektől, a követelményszinttől, a képzés időtartamától, a tanári felkészültségtől, illetve a képzési hozzájárulás mértékétől függ, ezért a megrendelői igények nem minden esetben érvényesülnek az elvárt szakmaisággal.

Az előző okok miatt indokolt egységesen megfogalmazni:

- a képzéssel kapcsolatos szakmai elvárásokat, valamint
- azokat a kimeneti kompetenciákat, amelyek az egyes szakmai beosztások betöltéséhez a képzettség tekintetében szükségesek.

Ugyanakkor hangsúlyoznom kell, hogy tűzoltói és polgári védelmi felsőfokú képzésre – bár eltérő nagyságrendben – egyaránt szükség van. A katasztrófa-elhárítási ismereteket mindkét szakterületen megfelelő mértékben érvényre kell juttatni.

A szakterületeknél alapvető alkalmazási feltétel, hogy rendvédelmi (rendészeti), közigazgatási, jogalkalmazói, koordinációs, szervezői, műszaki orientáltságú feladatok ellátására egyaránt alkalmas szakembereket kapjanak az egyes szakmai beosztásokba.

Napjaink tapasztalatai sajnos azt mutatják, hogy az egyes szakterületekre képzettek létszáma már most meghaladja a valós piaci igényeket.

A levelező tagozaton végző hallgatók zöme ugyan állományban van, ám egyáltalán nem biztos, hogy megszerzett képzettségüknek megfelelő beosztást tudunk részükre biztosítani. Ezáltal létrejöhet egyfajta létszámbeli túlképzés, ami könnyen szervezeten belüli feszültségek forrása lehet.

Még rosszabb az esélye a nappali tagozaton végzőknek, hiszen a parancsnokok, vezetők szívesebben helyezik a megüresedő magasabb beosztásba az általuk kinevelt utánpótlást, mint egy számukra ismeretlen jelentkezőt. Ez a tény a levelező rendszerű oktatás előnyben részesítését erősíti.

A jelenleg folyamatban lévő képzéseket úgy szükséges átalakítani, hogy a végzős hallgatók megnyugtató elhelyezkedési lehetőséget kaphassanak, ugyanakkor a beiskolázandók már a szakmai elvárásokhoz alkalmazkodó oktatási program szerint kezdjék meg tanulmányaikat. Ez érinti a képzéseket úgy tartalmi, mint képzendő létszámok vonatkozásában.

A tartalmi egységesítés szükségessé teszi a tűzoltói, illetőleg katasztrófa- és polgári védelmi kimeneti kompetenciák meghatározását a meglévő, illetve a jövőben létrehozandó felsőfokú (BA) alapképzésekre. Ezek kidolgozása folyamatban van. Amennyiben ez a munka befejeződik, csak azokat a képzéseket tudjuk majd szakmai képesítésként elfogadni, amelyek esetében ezek a kompetenciák maradéktalanul teljesülnek.

A szakmai elvárások – és ebből fakadóan a követelmények is – a három ágazati törvényből világosan meghatározhatók. Ennek megfelelően az egyes szakirányú képzésben részt vevőknek el kell sajátítaniuk:

- a katasztrófavédelem általános irányítását, összehangolását és szervezését biztosító, katasztrófa-megelőzési, elhárítási és helyreállítási feladatok végrehajtásának szervezését,
- a tűz elleni védekezés során a tűzvédelem ágazati irányításának, a tűzoltóságok szakfelügyeletének, a tűzmelegelőzési, a tűzoltási, a műszaki mentési, a katasztrófa-elhárítással kapcsolatos elsődleges beavatkozási és a tűzvizsgálati tevékenységnek a tűzoltóságok útján történő biztosítását,
- a béke és a háborús időszakok polgári védelmi feladatok végzésének követelményeit.

A szakmai felkészítést ennek alapján e három területre kell koncentrálni és nem lehet összemosni, egymásba beolvasztani vagy rangsorolni. Ennek megfelelően a tűzoltóságnál (a tűzvédelemben) és a polgári védelem területén egyaránt igény van alap-, közép- és felsőfokú szakmai képesítéssel rendelkező szakemberekre.

A katasztrófa-elhárítás általános irányításában, összehangolásában és szervezésében érdemi munkát az elvárt színvonalon – beosztástól függetlenül – azonban csak felsőfokú katasztrófavédelmi szakmai képesítéssel rendelkező személy végezhet.

A célirányos oktatásnál döntő jelentősége van a tantárgyszerkezetnek. A jelenlegi BA képzés általános alapozó tárgyainak minden szakirány esetében olyan területekre kell koncentrálniuk, amelyek a társadalomtudományi háttérrel adják a hallgatók látókörének formálásához.

Szakmai körökben többen is felvetették a természettudományos tantárgyak oktatásának fontosságát. A korlátozott kontaktóraszámok nem adnak teret arra, hogy a matematika, fizika, kémia, mechanika önálló tantárgy legyen. Szükséges azonban, hogy az adott szaktárgyak (pl tűzmelegelőzés, tűzoltás, műszaki ismeretek) anyagába alkalmazott formában beépüljenek.

A szakmai alapozó ismeretek kiválasztásánál abból kell kiindulni, hogy mindkét szakirány a közigazgatás és ezen belül a védelmi, illetve rendészeti igazgatás számára képezi a hallgatókat. Ennek megfelelően dominánsak a fő jogágak, közülük is meghatározó a közigazgatási eljárási jog.

Természetesen a fő hangsúlyt a szakmai tárgyak oktatására kell helyezni. Itt a két szakirány tantárgyszerkezete szükségszerűen más, azonban alapvető elvárás, hogy az oktatandó tárgyak legalább 60 %-a szakmai tantárgy legyen. Döntő jelentőségű, hogy a nappali tagozatos hallgatók esetében a gyakorlati felkészítés megfelelő szerepet kapjon. A szorgalmi időszakban az elméleti ismereteket érdemi gyakorlati felkészítéssel kell kiegészíteni, mert eddigi tapasztalataink szerint még a kiemelkedő eredménnyel végzett hallgatók is nehezen tudják a tanultakat a munkájuk során hasznosítani.

Ennek előrebocsátásával röviden célszerű áttekinteni a szakmai tantárgyak körét, kiemelve az egyes tárgyak legfontosabb csomóponti témaköreit.

Tisztelt Hölgyeim és Uraim!

A tűzvédelmi (tűzoltó) szakirány képzési kérdéseinél abból kell kiindulni, hogy alapvetően a hivatásos önkormányzati tűzoltóságnál jelentkező képzési igényeket kell kielégíteni. Döntő fontosságú a beosztott tiszti és a közvetlen vezetői utánpótlás biztosítása, amelyhez az alapokat felsőfokú képzés keretében kell a hallgatónak megszerezni. Ehhez kellő alapokat ad a BA szintű tűzvédelmi szervezői képzés.

Természetesen gondoskodni kell a köztestületi önkéntes tűzoltóság és a létesítményi tűzoltóság felsőfokú szakmai képesítés igényeiről, illetőleg a gazdálkodó szervek felsőfokú tűzvédelmi szakember igényéről is. A szakmai követelmények azonossága mellett itt azonban figyelembe vehető, hogy nem a rendvédelmi szervek tagjai lesznek.

A tűzvédelmi (tűzoltó) képzést jelenleg elsősorban levelező tagozaton indokolt megszervezni. Itt a jelentkezők köre zárt, a tűzoltóság állományára korlátozható. A felvételnél meghatározott technikai vagy a (rég) szakmunkásképzés biztosítékot ad arra, hogy megfelelő szolgálati és gyakorlati szakmai ismeretekkel, illetőleg középfokú tűzoltói képesítéssel rendelkezők kerüljenek a hallgatók soraiba.

Náluk már a szakmai elkötelezettség és a testületi kötődés is egyértelműen tapasztalható. Ugyanakkor előnyt jelent, hogy képzésük során a rendkívül költséges technikai háttérrel nem szükséges biztosítani és az elméleti szakmai ismereteiknél a gyakorlati tapasztalatokra bátran lehet alapozni.

A felsőfokú polgári védelmi alapképzésnél abból kell kiindulni, hogy ezt a katasztrófavédelmi képzésbe olvasztották be az elmúlt évek során. Ebből eredően főként azok az ismeretek kaptak elsődlegességet az oktatásban, amelyek polgári védelmi szervezeteknél a katasztrófa-elhárításban történő közreműködését fogják át. Ezen a felfogáson a jövőben változtatni kell.

A polgári védelem változatlanul önálló rendvédelmi szakterület, amelynek sajátos feladatai nem azonosíthatók a katasztrófavédelmi tevékenységgel.

Ennek megfelelően szükség van mindazoknak az ismereteknek az elsajátítására, amelyek a hivatásos polgári védelmi szervezetek békeidőszaki, háborús időszaki, felkészítési és háborús időszaki tevékenységhez nélkülözhetetlenek.

Miután ez új képzési szerkezetet kíván, a szakmai tárgyak körének összeállítása és a tantárgyi, illetőleg a vizsgakövetelmények megfogalmazása most készül, így várhatóan a 2010/2011-es tanévtől lehet az oktatást ezek beépítésével megkezdeni.

A szakmának az az elvárása, hogy a képzések tartalma lépést tartson az aktuális kihívásokkal, valamint ne szakadjon el a valós gyakorlattól, csak az alábbi feltételek maradéktalan megvalósulása esetén lehetséges:

A szakirányú képzési tevékenységben érvényesíteni kell azokat a szakmai követelményeket, amelyeket az ágazati irányítás keretében a szakterületért felelős minisztérium döntései alapján az Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság megfogalmaz.

Ennek megfelelően:

- A képzési programok összeállításánál, a tantárgyak tartalmi követelményeinek megállapításánál, a tantárgyprogramok megfogalmazásánál, a vizsgakövetelmények összeállításánál, az elméleti és gyakorlati képzés arányainak meghatározásánál, továbbá az általános és a szakmai alapozó, illetőleg szakmai tárgyak rendszerének kialakításánál érvényre kell juttatni a tűzvédelmi és a polgári védelmi szakmai elvárásokat.
- Biztosítani kell, hogy a szakmai oktatás egységes felügyelete keretében az OKF folyamatosan figyelemmel kísérhesse a képzés egyes fázisait a felvételtől a záróvizsgákig.
- Lehetővé kell tenni, hogy az OKF a szakmai tananyagok összeállítása során a tankönyvek, jegyzetek és egyéb képzési anyagok tekintetében megfogalmazhassa szakmai elvárásait.
- A záróvizsgák (államvizsgák) esetén a vizsgabizottság elnökét az OKF jelölje ki.

Az OKF első ízben 2011-ben, azt követően pedig időszakonként értékelni fogja a végzett hallgatók beválását. Ennek tapasztalatai alapján szükség szerint módosítani fogja a szakterület által elfogadott képesítéseket szabályozó 10/2008 (X. 30.) ÖM rendeletet.

Tisztelt Konferencia!

A szakmai felsőoktatás szerves részét képezi a mesterképzés és a doktori iskolák működtetése. Ezen a területen már a katasztrófavédelmi képzésnek is önálló létjogosultsága van. A mesterképzésben a bemeneti feltételeknél következetesen érvényt kell szerezni a megfelelő szakmai alapoknak. Körültekintően kell kiválasztani azokat a felsőfokú alapképzésben szerzett ismereteket, amelyek a felvételi kreditpontok megállapításánál figyelembe vehetők. A teljes nyitottság esetén fennáll annak a veszélye, hogy a mesterképzés időszaka alatt a hallgató a kellő szakmai alapok hiányában nem fogja megérteni a szükségszerűen emeltebb szinten oktatózott szakmai ismereteket, ezért tudása felületes, hiányos lesz.

Bizonyos párhuzamosságot látunk a Nemzetvédelmi Egyetem két mesterképzési szakirány tantárgyai között annak ellenére, hogy a védelmi igazgatási mesterképzési szakot kezdetben humán bemenetre hirdették meg. Végül is az egyetem mesterképzésének mindkét szakiránya reál tantárgyakra alapozva került bevezetésre azzal a különbséggel, hogy az egyik mérnöki képesítést ad. Lehet, hogy meg kellene fontolni azt, hogy a védelmi igazgatás szak mesterképző szakiránya valóban humán, a had- és biztonságtechnikai mérnöki mesterképzési szak pedig reál alapokkal legyen elvégezhető.

A Rendőrtiszti Főiskola mesterképzését pedig csak akkor tudjuk szakmai képesítésként elfogadni, ha az azt megelőző alapoó képzés során a hallgató olyan szakon, szakirányon végzett, ahol egyben a felsőfokú szakmai képesítését is megszerezte. A jelenleg folyó mesterképzésnek ugyanis részünkről értékelhető szakmai tananyagtartalma jelenleg nincs.

Tisztelt Hölgyeim és Uraim!

A katasztrófavédelmi, a tűzvédelmi és a polgári védelmi képzés az elmúlt évtizedben folyamatos változásokon ment át. Ez természetes, hiszen azok az átalakulások amelyekhez a szakmai oktatásnak alkalmazkodnia kell, soha nem zárulnak le. Arra azonban a rendvédelmi szervek tevékenységének megbízhatósága és folyamatosága érdekében alapvetően szükség van, hogy az oktatás fő szakmai követelményei mindazok tevékenységében egyértelműen érvényre jussanak, akik vállalkoznak arra, hogy ilyen irányú munkát végezzenek. Biztosíthatom Önöket, hogy az Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság a jövőben is támogatni fogja mindazon oktatási intézmények tevékenységét, amelyek a szakmai képzésbe bekapcsolódnak, ugyanakkor következetesen érvényt fog szerezni annak, hogy az egységes szakmai elvek mindenütt és minden oktatási formában maradéktalanul érvényre jussanak.

Bízom abban, hogy a jövőben a kínálati piacon kialakult verseny az egyes képzések szakmaiságát erősíti majd, és a katasztrófa- és tűzvédelmi szervek szakember utánpótlását valóban a minőség irányában fogja befolyásolni.

Köszönöm a figyelmüket.